

Gönderiliş Tarihi: 21.04.2024

Kabul Tarihi: 03.06.2024

ORCID 0009-0007-9345-4747

ORCID 0000-0001-5563-2564

STRATEJİK PLANLANMA VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLİŞKİSİNİN YEREL YÖNETİMLERE YANSIMASI¹

Mehmet Zahit ŞAMAT²
Nihan ÇETİN DEMİREL³

ÖZ

Kamu idareleri ile kamu kurum ve kuruluşlarında sürdürülebilirlik kavramı giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Türkiye’de, devlet politikası olarak geçmişten beri 5 yıllık periyotlarda Kalkınma Planları hazırlanmaktaydı. Günümüzde ise gerçekleşen kamu yönetimi reformları kapsamında Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları belirlenmiştir. Birleşmiş Milletler’in belirlediği 17 amaca dayanan amaçlar, kamu kurumlarının işleyişini önemli ölçüde etkilemiştir. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla kapsamlı bir yaklaşım sunarak, kamu politikalarının ve uygulamalarının daha sürdürülebilir hale gelmesini hedeflemektedir. Bu çerçevede, Türkiye’nin kalkınma hedeflerini belirleme ve uygulama sürecinde, sürdürülebilirlik artık temel bir odak noktası haline gelmiştir. Bu dönüşüm, kamu kurumlarının faaliyetlerinde ve stratejik planlamada sürdürülebilirlik prensiplerini dikkate almasını ve bu hedeflere yönelik politika ve programlar geliştirmesini teşvik etmektedir. Bu çalışmada yerel yönetimlerin stratejik planlarına Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını entegre etmeleri incelenmiştir. Örneklem olarak Bağcılar Belediyesi’nin stratejik planlama süreci ele alınmıştır. Çalışma sonucunda örneklem olarak seçilen Bağcılar Belediyesi’nin Birleşmiş Milletler’in sürdürülebilir kalkınma amaçlarına faaliyet raporlarında yer verdiği; stratejik plan çalışmalarında yer vermediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Stratejik Planlama, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Yerel Yönetimler.

Jel Kodu: L53, O43, Q01

THE IMPACT OF THE RELATIONSHIP BETWEEN STRATEGIC PLANNING AND SUSTAINABILITY ON LOCAL GOVERNMENTS

ABSTRACT

Sustainability is increasingly gaining importance in public institutions. In Turkey, governmental policy has historically involved preparing Development Plans in five-year periods. However, as part of recent public administration reforms, Sustainable Development Goals have been established, based on the 17 goals outlined by the United Nations, significantly impacting the operations of all public institutions. These Sustainable Development Goals aim to provide a comprehensive approach encompassing economic, social, and environmental dimensions, striving for the enhancement of sustainability within public policies and practices. In this context, sustainability has become a fundamental focus in determining and implementing Turkey's development objectives. This transformation encourages public institutions to consider sustainability principles in their activities and strategic planning, as well as to develop policies and programs aligned with these objectives. This study examines the integration of Sustainable Development Goals into the strategic plans of local governments, focusing on the strategic planning process of Bağcılar Municipality. As an example, the strategic planning process of Bağcılar Municipality was discussed. As a result of the study, Bağcılar Municipality, which was selected as a sample, included the sustainable development goals of the United Nations in its activity reports; It was observed that it was not included in strategic plan studies.

Keywords: Sustainability, Strategic Planning, Sustainable Development Goals, Local Governments.

Jel Codes: L53, O43, Q01

¹ Bu çalışma, birinci yazarın Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mühendislik Yönetimi yüksek lisans programı için hazırlanmış olduğu yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Endüstri Mühendisliği Anabilimdalı, mzsamat@outlook.com

³ Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Endüstri Mühendisliği Anabilimdalı, nihan@yildiz.edu.tr

1.GİRİŞ

Günümüzde, sürdürülebilirlik kavramı hem ulusal hem de uluslararası düzeyde giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Sürdürülebilirlik, çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları içeren bütüncül bir yaklaşım sunarak, mevcut ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını dengeli bir şekilde karşılamayı hedefler. Bu bağlamda, kamu kurumları için stratejik planlama süreçleri, sürdürülebilirlik ilkelerinin uygulanmasında önemli bir araç haline gelmiştir. Türkiye’de ise yerel yönetimler, toplumun doğrudan etkileşimde bulunduğu ve hizmetlerin en iyi şekilde sunulduğu birimler olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, yerel yönetimlerin sürdürülebilirlik ilkesini benimsemesi ve uygulaması, bölgesel ve yerel düzeyde kalkınmayı etkileyen önemli bir faktördür.

Türkiye’de planlama süreçleri tarihsel olarak eskiye dayanmaktadır. 1960’lı yıllarda Devlet Planlama Teşkilatı’nın kurulması ve ardından Beş Yıllık Kalkınma Planlarının hazırlanmaya başlaması, modern yönetim bilimi perspektifinde planlamanın kamu kurumları için kullanılmasına vesile olmuştur. Erken Cumhuriyet döneminde de benzer bir eğilim gözlenmiştir. Özellikle, Devletçi ekonomi politikalarının ön plana çıktığı 1930 yıllarda Sanayi Planları adıyla planlama süreçlerine başvurulmuştur. 1934 yılında “*Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı*” adıyla plan hazırlanmıştır (Balaban, vd., 2021; Özder, 2017). Bu bilgiler ışığında, Türkiye’de planlama süreçlerine yönelik olan ilginin tarihsel arka planı mevcuttur.

Bu çalışma stratejik planlama ve sürdürülebilirlik kavramları arasındaki ilişkinin yerel yönetimler üzerindeki etkileri incelenmektedir. Yerel yönetimlerin, stratejik planlama süreçlerinde sürdürülebilirlik ilkesini nasıl benimsediği ve uyguladığı, bu süreçlerin sonuçları ve getirileri ele alınmaktadır. Ayrıca, bu çalışma, stratejik planlamanın sürdürülebilirlikle olan bağlantısının önemini vurgulayarak, yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlaması için yönetim ve politika yapıcılara pratik bir rehberlik sunmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Bağcılar Belediyesi’nin stratejik planlama yaklaşımını ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla uyumunu ayrıntılı bir şekilde inceleyerek, kamu sektörü kuruluşlarının sürdürülebilir kalkınma ilkelerini stratejik karar alma süreçlerine etkili bir şekilde entegre etme konusunda içgörüler sunmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, kamusal hizmetlerin daha sürdürülebilir ve etkili bir şekilde sunulmasını sağlamak için Bağcılar Belediyesi’nin deneyimlerinden yola çıkarak, benzer kamu idareleri ve kurumlarının bu alandaki uygulamalarını geliştirmelerine yardımcı olacak önemli bulguları ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu kapsamda, yerel yönetimlerin hazırladığı Faaliyet Raporları ve Stratejik Planlar incelenerek, nitel araştırma yöntemleri kullanılmaktadır. Bağcılar Belediyesinin örneklem olarak seçilmesinin nedeni faaliyet raporlarında Birleşmiş Milletlerin stratejik kalkınma amaçlarına yer vermesidir.

2. KAMUDA STRATEJİK PLANLAMA VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI

Stratejik yönetim ve planlamanın kökenleri, modern yönetim ve liderlik prensiplerinin gelişimine kadar uzanmaktadır. İlk olarak 1950’ler ve 1960’larda ortaya çıkan bu yaklaşım, şirketlerin rekabet avantajı elde etmesine ve uzun vadeli başarılarını sürdürmesine yardımcı olmak amacıyla stratejik kararlar almayı ve kaynakları etkin bir şekilde kullanmayı hedeflemiştir (Dölkeleş ve Özer, 2021). Stratejik planlama ve yönetim, son otuz yıldan fazla bir süredir kullanılmalarına rağmen, 1990’ların ortalarında Batı ülkelerinin merkezi yönetimlerinde gerçekleştirilen kapsamlı modernizasyon reformlarının uygulanması ve genel olarak kamu yönetimi ilkelerinin yaygınlaşmasıyla daha da güçlenmiştir (Karcı, 2008: 41-42). Bu yaklaşımlar, resmi, kuralcı ve doğrusal planlama etrafında organize edilmiş olup teşhis, formülasyon, uygulama ve değerlendirme aşamalarını içerir. Ayrıca, proaktif, öngörülü ve programatik değişimle ilişkilendirilmiş stratejik tasarımın rasyonel modelinden büyük ölçüde faydalanmışlardır (Dölek ve Bilgin, 2023; Karcı, 2008).

Stratejik planlama, bir kuruluşun hedeflerine ulaşmak için belirli sonuçları önceden planlama sürecidir (Güldüler ve Dağdır, 2023). Değişim yönetimi ve geleceği şekillendirme üzerine odaklanarak, değişimin istenilen yönde olmasını sağlamaya çalışmaktadır. Esnek ve dinamik bir yapıya sahiptir, düzenli olarak gözden geçirilerek değişen koşullara uyum sağlamaktadır. Stratejik planlama, gerçekçi hedefler belirleyerek istenilen ve erişilebilir bir gelecek için rehberlik sağlamaktadır. Kamu kurumlarında stratejik planlamanın önemi, toplumun ortak görüş ve ihtiyaçlarını öncelikli hale getirmesidir (Özgür, 2004). Bu bağlamda, stratejik planlama, gelecekteki olaylar hakkında toplumun görüş ve gereksinimlerine dayalı olarak önceden karar vermeyi içermektedir.

Günümüzdeki değişimler, kurumları derinden etkileyerek, tutarlı stratejik yaklaşımların kamu yönetiminde daha çekici hale gelmesini sağlamaktadır (Güven, 2014). Ayrıca, artan kalite ve mükemmellik arayışıyla birlikte, kamu hizmetlerinin vatandaşlara yönelik üretimi, verimlilik ve etkililiğin artırılması, kamu kesiminde stratejik yönetim ilkelerinin uygulanmasının önemini arttırmaktadır.

Türkiye’deki kamu kuruluşları, sürdürülebilirlik ilkelerini benimseme ve uygulama konusunda önemli adımlar atmaktadır. Kamuda sürdürülebilir kalkınma, genellikle “kamu değeri yaratma” perspektifiyle ele alınmaktadır. Bazı yazarlar, kamu değerini rekabet piyasasındaki “değer yaratma” veya inovasyon kavramlarıyla ilişkilendirirken, diğerleri için kamu değeri, “kamuya katkıda bulunan şey” olarak tanımlanmaktadır. Ancak, kamu değeri kavramı, güven, meşruluk, çıktı ve hizmet gibi daha geniş boyutları da kapsamaktadır (Akçakaya, 2017: 54; Erenel ve Gedik, 2022; Güllüce ve Güldüler, 2023). Kamu değeri yaratma, çevresel sermaye, sosyal sermaye, beşerî sermaye, üretilmiş sermaye ve finansal sermaye gibi çeşitli sermaye türleriyle ilişkilendirilmektedir.

Türkiye’deki kamu kuruluşları, sürdürülebilirlik bilincini geliştirmek ve personelini eğitmek amacıyla çeşitli programlar düzenlemektedir. Bu programlar, personelin sürdürülebilirlik ilkelerini anlamasını, uygulamasını ve izlemesini hedefler. Bu çerçevede, çevre koruma, enerji verimliliği, atık yönetimi, su kaynaklarının korunması gibi konularla ilgili eğitimler organize edilmektedir (Ertan, 2018). Ayrıca, sürdürülebilirlikle ilgili ulusal ve uluslararası standartlar, yönetmelikler ve politikalar hakkında bilgilendirme seminerleri düzenlenmektedir (Dağdır ve Alıcı, 2024: 1088). Bu programlar, kamu kuruluşlarının personelinin sürdürülebilirlik alanındaki bilgi düzeyini artırarak, kurum içinde sürdürülebilirlik stratejilerinin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda, personelin sürdürülebilirlik konusundaki farkındalığını artırarak, bu ilkelerin günlük iş süreçlerine entegre edilmesine ve sürdürülebilirlik odaklı bir kültürün oluşturulmasına katkıda bulunur.

Yerel ve bölgesel yönetimler, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına yönelik bu alt-ulusal incelemelere, giderek artan bir ilgi göstermektedir. Bu incelemeler, Gönüllü Yerel İncelemeler (*Voluntary Local Reviews, VLR*) olarak da bilinir ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla derinlemesine bir bağlantıya sahiptir. Gönüllü Yerel İncelemeler, yerel ve bölgesel yönetimlerin, taban düzeyinde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını gerçekleştirme yolundaki ilerlemelerini değerlendirmek için bir mekanizma olarak işlev görmektedir (Suri, vd., 2021).

Resmi bir statüye sahip olmasa da Gönüllü Yerel İnceleme Raporları, bu alt-ulusal değerlendirmelerin yürütülme süreci boyunca ilgili kuruluşlara ve genel olarak Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları uygulamalarına birçok fayda sağlamaktadır. Ayrıca, Gönüllü Yerel İncelemeler, Gönüllü Ulusal İncelemeleri tamamlayabilir ve bu sürece katkıda bulunabilir (Mutlu, vd., 2022: 340). Dünya çapında, Gönüllü Ulusal Değerlendirme Raporları incelendiğinde, 178 farklı ülkenin ulusal düzeyde raporlama gerçekleştirdiği belirlenmiştir. Benzer şekilde, Gönüllü Yerel Değerlendirme Raporları düzeyinde ise bu rakam 102 olarak tespit edilmiştir (Mutlu, vd., 2022; Suri, 2021). Bu veriler, sürdürülebilirlik çabalarının ulusal ve yerel düzeyde nasıl raporlandığını göstermektedir (Mutlu, vd., 2022).

Gönüllü Yerel İnceleme hazırlama süreci, yerel yönetimlerin çeşitli paydaşlarla ilişkilerini güçlendirmesine ve farklı departmanlar arasındaki iş birliğini artırmasına yardımcı olur. Gönüllü Yerel İncelemelerin temel bileşenleri arasında, kapsayıcı ve katılımcı bir sürecin başlatılması, yerel Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları gündeminin belirlenmesi, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları uygulamasının planlanması ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının izlenmesi ve değerlendirilmesi bulunur (Mutlu, vd., 2022; Çelik, 2022).

3. KAMU SEKTÖRÜNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI VE STRATEJİK PLANLAMA: YEREL YÖNETİMLER ÖZELİNDE

Yerel yönetimlerde planlama süreçlerine Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının etkisi oldukça önemlidir. Bu amaçlar, yerel yönetimlerin kalkınma stratejilerini belirleme ve uygulama süreçlerinde belirleyici bir rol oynar. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, yerel yönetimlerin sadece ekonomik büyüme değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal faktörleri de dikkate alarak kapsamlı bir kalkınma hedefi belirlemesine olanak tanımaktadır (Kanaat, 2022).

Bu amaçlar, yerel yönetimlerin kaynakları nasıl kullanacaklarını, altyapı projelerini nasıl planlayacaklarını ve hizmet sunumunu nasıl organize edeceklerini belirlemede rehberlik etmektedir. Ayrıca, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, yerel toplulukların ihtiyaçlarını ve önceliklerini belirlemek için katılımcı bir sürecin teşvik edilmesine yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte, yerel yönetimlerin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını başarıyla uygulamaları için yeterli kaynaklara ve yetkin personele sahip olmaları gerekmektedir. Ayrıca, bu hedeflerin yerel koşullara ve ihtiyaçlara uygun şekilde uyarlanması ve sürekli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi önemlidir. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının yerel yönetimlerde planlama süreçlerine etkisi, kapsamlı ve dengeli bir kalkınma için stratejik bir rehberlik sağlar ve yerel toplulukların refahını artırmak için önemli bir araçtır.

Türkiye, ulusal çapta yürüttüğü sürdürülebilir kalkınma politikalarının yerel düzeyde hayata geçirilmesi için adımlar atmaktadır (Güldüler, 2022). 2005 yılında başlatılan Yerel Yönetim Reformu, şehir nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyelere stratejik planlama yapma yükümlülüğü getirmiştir (Balaban, vd., 2021; Songür, 2015). Stratejik planların uygulanması, yıllık performans raporları aracılığıyla takip edilmektedir (Özgür, 2022; Güldüler, 2022).

2015 sonrası Kalkınma Amaçları, evrensel, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri kapsayan bir boyuta genişletilmiştir. Ancak, 2021 yılı değerlendirme raporları, bu hedeflere ulaşmada ülkelerin geri kaldığını göstermektedir. Bu nedenle, çevre konusunda denetleme ve bilgi akışı altyapısının geliştirilmesi için devlet, yerel yönetimler, özel sektör, sivil toplum, bilim ve teknoloji dünyasının işbirliği yapması gerekmektedir. Doğanın sürdürülebilirliği, bu işbirliği sonucunda ortaya çıkacak enerjiye bağlıdır. Türkiye'de 2030 Gündeminin koordinasyonu, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının tüm bakanlıkların bakan yardımcıları, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Türkiye İstatistik Kurumundan oluşan Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Koordinasyon Kurulu tarafından gerçekleştirilmektedir (Tuğaç, 2019).

Bu doğrultuda, özellikle geçtiğimiz son on yıllık süreçte yerel yönetimlerin stratejik plan hazırlamaları ve bu süreçte Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları gözeterek bu planlama süreçlerini organize etmesi, Türkiye'deki yerel yönetimlerin günümüz ve geleceğe yönelik çalışmalarının belirli bir program çerçevesinde değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Bağcılar Belediyesi de ilk olarak 2010-2024 yılını içerecek Stratejik Plan hazırlamış, bu Planlar beş yıllık süreçleri kapsayacak şekilde devam etmektedir. Bağcılar Belediyesi'nin 2020-2024 Stratejik Planı ile 2021, 2022 ve 2023 yıllarının Faaliyet Raporları incelenmesi, bu yerel yönetimin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına uyumluluğunun anlaşılabilmesi için önemlidir.

12. Kalkınma Planında yer alan amaçlara baktığımızda yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma ile ilgili hedeflere yer verdiği görülmektedir bu hedefler;

- *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının etkin ve düzenli izleme ve değerlendirmesine devam edilecek ve uygulamaya ilişkin ilerleme düzeyi takip edilecektir.*
- *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının yerel düzeyde uygulanmasının desteklenmesi amacıyla Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi konusunda yerel yönetimlerle işbirliği yapılacaktır.*
- *Yerel yönetimler tarafından hazırlanan gönüllü gözden geçirme raporlarının sayısı artırılabilecektir (Strateji Yönetim, 2021).*

2024 yılı itibarıyla BM Habitat tarafından sağlanan verilere göre, Gönüllü Yerel İnceleme Raporu hazırlayan sadece altı kurum bulunmaktadır. Bu rakam, yerel yönetimlerin toplam sayısının göz önüne alındığında oldukça düşük bir oranı temsil etmektedir. Bu durum, yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma ve kentsel iyileştirme alanında yeterince aktif olmadığını veya performanslarını değerlendirme ve raporlama konusunda isteksiz olduklarını düşündürmektedir (Kanaat, 2022). Gönüllü Yerel İnceleme Raporları, yerel yönetimlerin kendi performanslarını değerlendirmelerine, güçlü ve zayıf yönlerini belirlemelerine ve gelecekteki politika ve stratejilerini şekillendirmelerine olanak tanımaktadır. Ancak, sadece altı kurumun bu raporları hazırlaması, bu fırsatın geniş çapta kullanılmadığını işaret etmektedir. Bu düşük katılımın arkasındaki sebepler çeşitli olabilir. Finansal kısıtlamalar, teknik kapasitenin yetersizliği ve kurumsal direnç gibi faktörler, yerel

yönetimlerin bu tür raporlama faaliyetlerine katılımını engelleyebilmektedir (Yereli ve Ünal, 2022). Ayrıca, bazı yerel yönetimlerin bu raporların önemini yeterince kavramamış olmaları da etkili olabilmektedir.

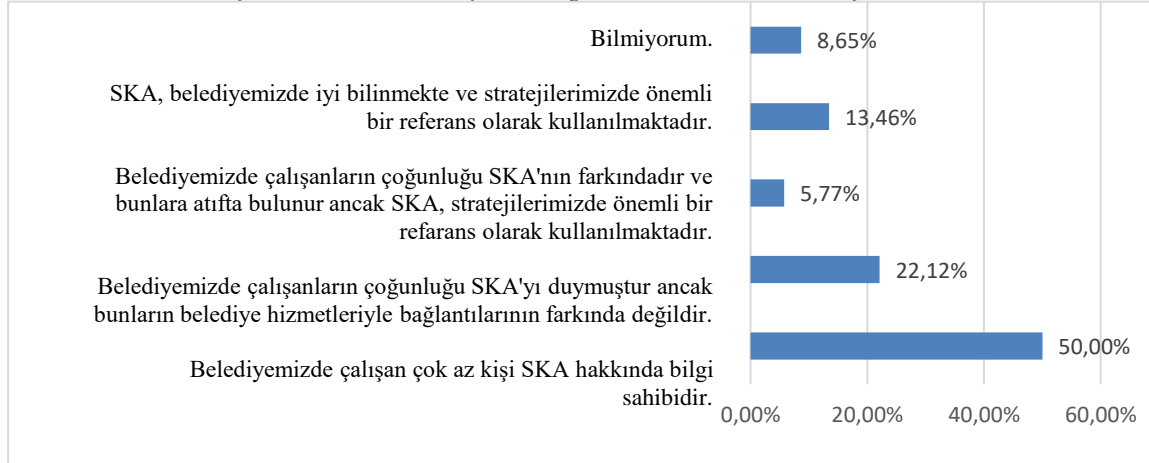
Bu bağlamda, daha fazla yerel yönetimi Gönüllü Yerel İnceleme Raporları hazırlamaya teşvik etmek için çeşitli önlemler alınabilir. Bu önlemler arasında, teknik ve mali destek sağlama, kapasite geliştirme programları düzenleme ve deneyim paylaşımını teşvik etme gibi adımlar bulunabilir. Ayrıca, bu raporların sonuçlarının yerel politika yapım süreçlerine entegrasyonunu sağlamak için daha fazla şeffaflık ve katılım da teşvik edilmelidir. Gönüllü Yerel İnceleme Raporlarının sayısının artırılması, yerel yönetimlerin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşma çabalarını güçlendirebilmektedir (BM Habitat, t.y.).

Tablo 1. Türkiye VLR Listesi

Başlık	Bölge	Yayın Yılı
Leave No One Behind - Volunteer Local Evaluation Report	Sultanbeyli	2021
Izmir Voluntary Local Evaluation Report 2021	Izmir	2021
Karatay Sustainability Report 2021 Voluntary Local Review	Karatay Municipality	2021
Avcılar 2022- Sustainable Development Goals, Voluntary Local Review	Avcılar	2022
Localization of Sustainable Development Goals. The Case of Marmara Region	Marmara Region	2022
Fatih Voluntary Local Review Report	Fatih	2023

Marmara Belediyeler Birliği'nin gerçekleştirdiği yerel yönetimler saha araştırmasının bulgularına göre, yerel yönetimlerin yalnızca %13,46'sı stratejilerini Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına göre belirlemektedir (Balaban, vd., 2021). Bu bulgu, yerel yönetimlerin sürdürülebilirlik odaklı planlama ve politika oluşturmada hala önemli bir eksiklik yaşadığını göstermektedir. Sürdürülebilir kalkınma Amaçlarının belirlenmesi, yerel yönetimlerin uzun vadeli kentsel gelişim stratejilerini belirlemelerine ve kaynakları bu hedeflere yönlendirmelerine olanak tanımaktadır. Ancak, bu araştırma sonuçları, birçok yerel yönetimin bu tür stratejileri oluşturmak için yeterli çaba sarf etmediğini veya bu konuda yeterince bilinçli olmadığını göstermektedir. Bu düşük oranın arkasındaki nedenler çeşitli olabilmektedir. Finansal kısıtlamalar, teknik kapasitenin yetersizliği, politik iradenin eksikliği ve belki de en önemlisi, sürdürülebilir kalkınma kavramının yerel yönetimler arasında henüz yeterince benimsenmemesi gibi faktörler rol oynayabilir. Ayrıca, bazı yerel yönetimlerin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını belirleme konusundaki öneminin farkında olmaması da etkili olabilmektedir.

Şekil 1. Marmara Belediyeler Birliği Yerel Yönetimler Saha Araştırması

Bu bulgular, yerel yönetimlerin sürdürülebilirlik odaklı planlama ve politika oluşturma konusundaki kapasitelerini artırmak için daha fazla çaba sarf etmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çaba, teknik ve mali destek sağlama, kapasite geliştirme programları düzenleme, deneyim paylaşımını teşvik etme ve bilinçlendirme kampanyaları yürütme gibi çeşitli önlemleri içerebilmektedir.

Yerel yönetimlerin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına uygun stratejiler belirleme konusundaki düşük performansı, sürdürülebilirlik alanında daha etkili ve kapsamlı politika ve planlama çabalarının gerekliliğini göstermektedir. Bu nedenle, yerel yönetimlerin bu alandaki kapasitelerini güçlendirmek ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına daha fazla odaklanmalarını teşvik etmek için daha fazla çaba harcanması önemlidir.

4. BAĞCILAR BELEDİYESİ'NİN ÇALIŞMALARI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARIYLA İLİŞKİSİ

Bağcılar Belediyesi'nin Stratejik Planları incelendiğinde, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile herhangi bir ilişkilendirme yapılmadığı gözlemlenmiştir. Kurumların stratejik planlarına Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını dahil edebilmesi için mevzuatta verilen görevlerin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkilerini belirlemesi gerekmektedir. Bu bağlamda, belediyelerin görev alanlarına dair 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda yer verilen hususlar incelendiğinde, yerel yönetimlerin faaliyet alanlarının 12 kategoride toplandığı gözlemlenmektedir. Bu kategoriler;

1. Kentsel Yenileme
2. Afet Yönetimi
3. Altyapı ve Üstyapı Geliştirme
4. Yeşil Alan Planlaması
5. Çevre ve Enerji Stratejileri
6. Sosyal Entegrasyon ve Kültürel Gelişim
7. Eğitim ve Toplumsal Bilinçlendirme Projeleri
8. Sağlık ve Spor Hizmetleri
9. Sokak Hayvanları Yönelik Hizmetler
10. Toplumsal Destek Programları
11. Dezavantajlı Gruplara Yardım Faaliyetleri
12. Toplum Düzeni ve Kurumsal İyileştirmeler

Bu kategoriler, belediyelerin geniş bir yelpazede hizmet sunma ve toplumun ihtiyaçlarını karşılama sorumluluğunu yansıtmaktadır. Ancak, bu alanlara yönelik faaliyetlerin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla nasıl ilişkilendirilebileceği veya bu hedeflerin nasıl entegre edilebileceği

konusu, daha ayrıntılı bir analizi gerektirmektedir. Özellikle, yeşil alan planlaması, çevre ve enerji stratejileri gibi alanlar, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla doğrudan ilişkilidir ve bu kapsamda belediyelerin stratejik planlarına entegre edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, sosyal entegrasyon, eğitim, sağlık gibi alanlar da Sürdürülebilir Kalkınmanın önemli unsurlarını oluşturmaktadır ve bu bağlamda stratejik planlarda daha belirgin bir şekilde yer almalıdır.

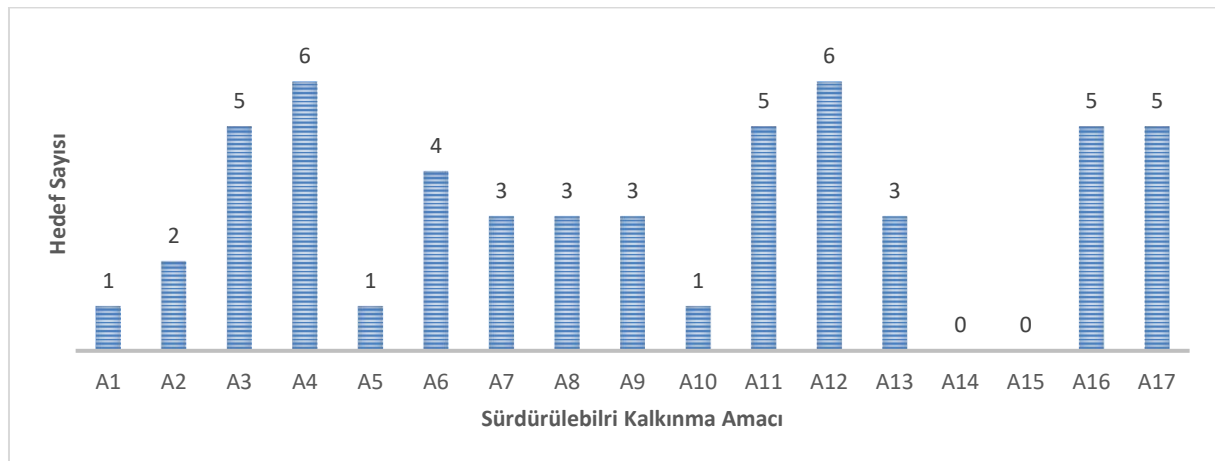
Yerel yönetimlerin stratejik planlarının Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla uyumlu hale getirilmesi, yerel düzeyde sürdürülebilirlik için daha etkili politika ve uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Bu doğrultuda, belediyelerin mevcut faaliyetlerini ve görevlerini sürdürülebilir kalkınma perspektifiyle gözden geçirmesi ve stratejik planlarını buna göre güncellemesi önemlidir.

Mevzuatta verilen görevler incelendiğinde özellikle büyükşehirlerde il ve ilçe belediyesi ayrımı olmaktadır. Bu ayrımlar özellikle “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 6 (Herkes için erişilebilir su ve atık su hizmetlerini ve sürdürülebilir su yönetimini güvence altına almak)” da ilçe belediyelerinin faaliyet alanını kısıtlamıştır. Kanalizasyon ve su işleri büyük şehir belediyelerinin görev alanında olduğundan ilçe belediyelerinin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 6’ya katkısı beklenenden düşük kalmaktadır. Ayrıca coğrafi şartları ve jeopolitik konumu yerel yönetimlerin bazı Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına katkısını önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Bağcılar Belediyesi örneğine baktığımızda Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 14 (Sürdürülebilir kalkınma için okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir kullanmak) ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 15 (Karasal ekosistemleri korumak, iyileştirmek ve sürdürülebilir kullanımını desteklemek; sürdürülebilir orman yönetimini sağlamak; çölleşme ile mücadele etmek; arazi bozunumunu durdurmak ve tersine çevirmek; biyolojik çeşitlilik kaybını engellemek) katkısı çok düşük kalmaktadır. İlçenin denize herhangi bir kıyısı olmaması tamamen kentleşmiş olması bu durumu ortaya çıkarmıştır.

Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacına yönelik 169 adet alt hedef bulunmaktadır. Bu hedeflerin başarısını ölçmek için belirlenen 232 performans göstergesi belirlenmiştir. Bağcılar Belediyesi'nin son üç yıllık faaliyet raporları incelendiğinde, kaç tane alt hedefe yönelik faaliyet gerçekleştirildiğini bulmak mümkündür. Bu analiz, belediyenin sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle ne ölçüde uyumlu olduğunu ve hangi alanlarda daha fazla çaba sarf etmesi gerektiğini anlamak için önemlidir.

Örneğin, A1- Yoksulluğa Son amacı altında, yoksulluğun azaltılması için belirlenen hedeflerin sayısı incelenebilir. Aynı şekilde, A11- Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar amacı altında, şehirlerin ve yerleşim alanlarının kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir hale getirilmesi için belirlenen hedefler de değerlendirilebilir. Bu analiz, Bağcılar Belediyesi'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ne ölçüde odaklandığını ve hangi alanlarda daha fazla iyileştirme potansiyeli olduğunu belirlemeye yardımcı olabilir. Ayrıca, bu bilgiler, belediyenin gelecekteki stratejik planlarını ve politikalarını belirlerken dikkate alınabilir.

Şekil 2. Bağcılar Belediyesi Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları(SKA) İlişkisi

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere, Bağcılar Belediyesi, coğrafi konum ve jeopolitik etkenlerden dolayı A14 ve A15 hedeflerine katkı sağlayacak bir faaliyet gerçekleştirememiştir. Ayrıca, A1 - Yoksulluğa Son amaçlarının sadece biri özelinde çalışma yapılmaktadır. Amaç 1'deki hedefler genel olarak yoksulluğun sona erdirilmesi için kanunlar düzeyinde güvence altına alınması, asgari ücret tarifeleri gibi konuları içermektedir. Ancak, sosyal yardımlar doğrudan sürdürülebilir bir faaliyet olmadığı için bu kapsamda düşünülmemelidir.

Yerel yönetimlerin görev tanımlarına baktığımızda, bu amaç için en önemli faaliyetlerden biri çevresel şoklar ve afetlere karşı kırılganlıkların azaltılması hedefine yönelik afet yönetimi çalışmalarıdır (Erenel ve Gedik, 2023). Bu tür faaliyetler, yerel yönetimlerin toplumun dayanıklılığını artırarak yoksulluğun etkilerini azaltmaya yardımcı olabilir. Ancak, bu tür çalışmaların yoksullukla mücadelede tek başına yeterli olmadığı ve daha geniş kapsamlı politika ve programlara ihtiyaç duyulduğu unutulmamalıdır (Erenel ve Gedik, 2023). Bağcılar Belediyesi'nin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına daha etkili bir şekilde katkıda bulunabilmesi için, yoksullukla mücadele alanında daha kapsamlı ve sürdürülebilir stratejiler geliştirmesi gerekmektedir. Bu stratejiler, sadece acil durum müdahalesi değil, aynı zamanda eğitim ve istihdam fırsatları gibi uzun vadeli çözümleri içermelidir. Ayrıca, yerel hükümetin çevresel şoklara karşı dayanıklılığı artırmak için afet yönetimi ve risk azaltma çalışmalarını sürdürmesi önemlidir.

Amaç-5 Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarını güçlendirmek amacına baktığımızda belirlenen alt hedefler genel olarak üst yasa koyucuların yetki alanında bulunan eylemlerdir. Yerel yönetimlere ve Bağcılar belediyesine baktığımızda alt hedeflere doğrudan dahil olmasa da pozitif ayrımcılık kapsamında kadınlara yönelik programları göze çarpmaktadır.

Amaç-11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar ise faaliyet olarak en yoğun sk'a'dır. Doğrudan etki edilen alt hedef 5 olarak bulunmuştur. Fakat bu alt hedefler için birden çok faaliyet gerçekleştirilmektedir. Fakat bu faaliyetler tek bir hedefi doğrudan etkilediği için bir olarak sayılmıştır.

Yerel yönetimler stratejik planlama adımlarını uygularken sürdürülebilirlik kavramının farkında olmalıdır. Mevcut Durum analizinde sürdürülebilirlik durumunu da eklemelidir. Bu strateji belirlerken hayatı önem taşımaktadır. Stratejik Planlar hazırlarken Strateji bütçe başkanlığının hazırladığı rehberlere uyma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu rehber uyarınca Belediyeler en fazla yedi amaç ve her bir amaç için en az 2 en fazla 5 alt hedef belirleyebilmektedir. Amaçlardan bir tanesinin kurumsal kapasitenin artırılmasına yönelik olması zorunludur. Yine performans göstergelerinde belirli kısıtlar vardır.

Yapılan durum analizi sonuçlarına göre Bağcılar Belediyesinin mevcut faaliyetleri ve mevzuat uyarınca yapabilecek faaliyet alanlarına mümkün olan bütün Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları kapsayacak şekilde yedi adet stratejik amaç belirlenmiştir.

Tablo 2. Stratejik Amaçlar Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları(SKA) İlişkisi

Amaç No	Stratejik Amaç	SKA İlişkisi	Faaliyet Kategorisi
A1	Sürdürülebilir ve Dayanıklı Bir İlçe Oluşturmak	SKA 1: Yoksulluğa Son SKA 6: Temiz Su ve Sanitasyon SKA 7: Erişilebilir ve Temiz Enerji SKA 11: Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar SKA 13: İklim Eylemi	Kentsel Dönüşüm Afet Yönetimi Yeşil alan yönetimi Altyapı ve Üstyapı çalışmaları
A2	Güçlü ve Kapsayıcı Bir Toplum Oluşturma	SKA 2: Açlığa Son SKA 3: Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam SKA 4: Nitelikli Eğitim SKA 5: Cinsiyet Eşitliği SKA 10: Eşitsizliklerin Azaltılması	Sosyal Destek Hizmetleri Sosyal, Kültürel ve Eğitim Faaliyetleri Dezavantajlı Gruplara Yönelik Faaliyetler Sağlıklı Yaşam ve Spor Hizmetleri

A3	Refah Seviyesini Artırma ve Yerel Ekonomiye Güçlendirme	SKA 4: Nitelikli Eğitim SKA 8: İnsana Yakışır ve Ekonomik Büyüme	Sosyal Destek Hizmetleri Kurumsal Gelişim Kent ve Toplum Düzeni Çevre ve Enerji Yönetimi
A4	Etkili ve Şeffaf Bir Yönetim Oluşturma	SKA 7: Erişilebilir ve Temiz Enerji SKA 9: Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı SKA 12: Sorumlu Üretim ve Tüketim SKA 16: Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar SKA 17: Amaçlar İçin Ortaklıklar	Kurumsal Gelişim Kent ve Toplum Düzeni
A5	Güvenli ve Temiz Bir Çevre Oluşturma	SKA 3: Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam SKA 6: Temiz Su ve Sanitasyon SKA 11: Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar SKA 12: Sorumlu Üretim ve Tüketim SKA 13: İklim Eylemi	Çevre ve Enerji Yönetimi Kent ve Toplum Düzeni Hayvan Sağlığı Sağlıklı Yaşam ve Spor Hizmetleri
A6	Akıllı ve Yenilikçi Kent Hizmetleri Sunma:	SKA 9: Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı SKA 12: Sorumlu Üretim ve Tüketim SKA 17: Amaçlar İçin Ortaklıklar	Altyapı ve Üstyapı çalışmaları Akıllı ve Yenilikçi Kent Hizmetleri
A7	Kültürel Zenginliği ve Turizm Potansiyelini Geliştirme	SKA 8: İnsana Yakışır ve Ekonomik Büyüme	Sosyal Kültürel ve Eğitim Faaliyetleri Altyapı ve Üstyapı çalışmaları

Tablo 2’de verilen liste belirlenen 12 kategoriye göre belirlenen stratejik amaçların sürdürülebilir kalkınma amaçları ile ilişkilerini göstermektedir. Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu uygun olarak belirlenen amaçlar görüldüğü üzere birden çok Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla ilişkilendirilmiştir (Stratejik Yönetim, 2021). Belirlenecek alt hedefler ve performans göstergeleri sürdürülebilirlik kavramı uyarınca belirlenebilir. Bu da kurumun ve kurumda çalışanların sürdürülebilirlik kavramını tanımasını ve faaliyetlerinin ne gibi etkileri olacağını kavramasını sağlayacaktır. Belirtilen kılavuz 2021 yılında yayımlanmasına rağmen sürdürülebilirlik kavramı ile ilgili hiçbir ifadeye yer vermemiştir.

SONUÇ

Sürdürülebilirlik üzerine gerçekleştirilen bütün reformlara ve çalışmalara bakıldığında, yerel yönetimlerin Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına yönelik çalışmaları, genelden yerele bürokratik sürecin analizi için önemlidir. İlgili kanun ve düzenlemelerle yerel yönetimlerin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına uygun gerçekleştirdikleri reformlar olumlu anlamda ilerleme sağlamıştır. Örneklem olarak seçilen ve Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir kalkınma amaçlarına faaliyet raporlarında yer veren Bağcılar Belediyesinde bile Birleşmiş Milletler’in 2030 yılına kadar gerçekleştirilmesini hedeflediği Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının, benimsenmediği ifade edilebilir. Sadece faaliyet raporlarında Birleşmiş Milletler’in sürdürülebilir kalkınma planlarına yer vermek, bu amaçların tam olarak benimsendiği ve stratejik planlama sürecinde kullanıldığı anlamına gelmemektedir.

Faaliyet raporlarında On İkinci Kalkınma Planı’nda yer alan yerel yönetimlerin yerel düzeyde inceleme raporu hazırlanmasını teşvik etme hedefi, yasal olarak zorunlu olmaması nedeniyle oldukça sınırlı kalmıştır. Bu durum, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının yerel düzeyde etkili bir şekilde uygulanması ve izlenmesi konusunda belirli eksikliklerin olduğunu göstermektedir. Yerel yönetimlerin, Birleşmiş Milletler’in belirlediği Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını daha etkin bir şekilde benimsemesi ve uygulaması için teşvik edici politika ve mekanizmaların geliştirilmesi önemlidir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin kapasitelerinin artırılması, kaynakların mobilize edilmesi ve yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınma politikalarının güçlendirilmesi gerekmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının yerel yönetimlerle doğrudan bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, yerel gönüllü inceleme raporlarının zorunlu olmaması nedeniyle bu raporu yayınlayan belediyelerin sayısı oldukça azdır. Stratejik planlama açısından, nüfusu 50.000 ve üzeri olan her belediyenin bu raporu hazırlaması gerekmektedir. Bu rapor, kurumun 5 yıllık yol haritasını

oluştururken Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla ilişkilendirilmelidir. Yapılan araştırmalar, belediyelerde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ilişkin farkındalık düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, sürdürülebilirlik kavramının stratejik planlama sürecine entegre edilmesi, farkındalığı artırabilir. İlk stratejik planların yayınlanmasından bu yana, kurumlarda stratejik planlama kavramının oturduğu görülmektedir. Bu çalışma, ileride yayınlanabilecek Gönüllü Yerel İnceleme Raporlarına altlık oluşturabilecektir. 2030 hedeflerine ulaşmak için yerel yönetimlerin kendi durumlarını ve hedeflerini kontrol edebilmesi için stratejik planlarına faaliyet raporları ve performans programları aracılığıyla Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına dahil etmeleri önemlidir. Gönüllü Yerel İnceleme Raporlarını yayınlayan belediyelerin bu raporu belirli periyotlarla tekrarlaması gerekmektedir.

Stratejik plarlarda belirlenen amaçlar, hedefler ve performans göstergeleri yasal olarak her yıl yayınlanan faaliyet raporlarında detaylı bir şekilde gösterilmektedir. Performans göstergeleri, genellikle 3 ay, 6 ay veya en fazla 1 yıl gibi belirli periyotlarla düzenli aralıklarla ölçülmektedir. Stratejik planların sürdürülebilirlik kavramına dayalı olarak belirlenmiş performans göstergeleri, kurumun sürdürülebilirlik performansını değerlendirmede önemli bir rol oynayacaktır. Bu göstergeler, çevresel etki, sosyal sorumluluk, ekonomik performans gibi sürdürülebilirlik alanlarını kapsayarak, kurumun sürdürülebilirlik çabalarının etkinliğini ve başarısını ölçmeye yardımcı olacaktır. Bu bağlamda, sürdürülebilirlik odaklı performans göstergeleri, kurumların sürdürülebilirlik stratejilerini belirlemesine, uygulamasına ve değerlendirmesine rehberlik edecektir.

KAYNAKÇA

- Akçakaya, O. (2017). “Yerel Sürdürülebilirliğin Sağlanmasında Etkin Bir Yaklaşım: Kamu Sektörü ve Özel Sektör Ortaklığı”, *Sakarya İktisat Dergisi*, 6(3), 46-62.
- Balaban, O., Özgür, B., ve Sakar, B. (2021). “İklim değişikliği, göç ve yerel yönetimler”, *Yerel Yönetişim ve Göç Dizisi II-Kitap*, 2.
- BM Habitat, (t.y.). “Voluntary Local Reviews”, *Overview*, Erişim Adresi: <https://unhabitat.org/topics/voluntary-local-reviews>
- Çelik, F. (2022). “Yerel Kalkınmada İzmir Tarım Modelinin Genel Bir Değerlendirmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 43, 79-111.
- Dağıdır, S. ve Alıcı, O. V. (2024). “Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Stratejik Planlarında İklim Değişikliği”, *Kent Akademisi*, 17(3), 1086-1103.
- Dölek, G. N., ve Bilgin, K. U. (2023). “Kamuda Performans Yönetimi Açısından Kariyer Uzmanlığı: Bakanlıklar Araştırması”, *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 9(2-1), 255-276.
- Dölkeş, T., ve Özer, M. A. (2021). “Kamu Kurumlarında Stratejik Yönetim Sürecinde Stratejik Planların Etkinliği”, *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 4(7), 295-218.
- Erenel, F. ve Gedik A. (2023). “Afet Yönetimi ve Sürdürülebilirlik İlişkisi”, *Uluslararası Sistem, Konjonktürel Değişim ve Güvenlik Trendleri*, İstanbul: Akademik Titez Yayıncılık, 97-114.
- Erenel, F. ve Gedik, A. (2022). “Ulusal Güvenlik Stratejileri ve Güvenliğin Sağlanmasında Yeterlilikleri”, *Stratejiden Politikaya Güvenlik*, İstanbul: Akademik Titez Yayıncılık, 159-174.
- Ertan, Y. (2018). “Türkiye’de Sürdürülebilirlik Raporlaması (2005-2017)” *Journal Of Accounting And Taxation Studies*, 11(3), 463-478.
- Güldüler, E. S. ve Dağıdır, S. (2023). “Belediyelerin Mali Özerkliklerinin Eski ve Yeni Belediye Gelirleri Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 11(1), 1-13.
- Güldüler, E. S. (2022). “Yerel Yönetimlerde Stratejik Yönetim Değişimi: Stratejik Planlar Kapsamında Bir Puanlama Modeli”, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(26), 1129-1153.
- Güllüce, F. ve Güldüler, E. S. (2023). “Kent Konseylerinin Yerel Kamu Politikalarının Oluşumuna Etkisi: İstanbul Ölçeğinde Nitel Bir Değerlendirme”, *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 43-69.
- Güven, A. (2014). “Kamu yönetiminde geleceğin inşasında stratejik bakış”, *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 2(2), 63-80.

- Kanaat, E. E. (2022). “Yenilik Perspektifinden Yerel Yönetimlerde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Çalışmalarının Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 189-208.
- Karcı, Ş. M. (2008). “Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımının Temel Değerleri Üzerine Bir İnceleme”, *Akdeniz İİSBF Dergisi*, 8(16), 40-64.
- Mutlu, G. Ş., Börü, P., Nebioğlu, S. S. (2022). “Yeni Yönetişim Örneği Olarak Gönüllü Yerel Değerlendirme Raporu Oluşturma Süreci: İzmir Örneği”, *9. Türkiye’de Şehircilik Kongresi*, 326-354.
- Özder, F. (2017). “Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı Ekseninde Atatürk Dönemi Türk-Sovyet Ekonomik ve Ticari İlişkileri”, *Atatürk Yolu Journal/Atatürk Yolu Dergisi*, (60).
- Özgür, E. A. (2022). “BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Çerçevesinde, Edirne Belediyesi ve Edirne İl Özel İdaresi 2015-2019 ve 2020-2024 Stratejik Planlarının Değerlendirilmesi”, *Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi*, 2(2), 127-162.
- Özgür, H. (2004). “Kamu örgütlerinde stratejik yönetim”, *Çağdaş Kamu Yönetimi II*, 207-254.
- Songür, N. (2015). “Türk Kamu Yönetiminde Stratejik Planlama ve Uygulamalara İlişkin Genel Bir Değerlendirme”, *Strategic Public Management Journal*, 1(1), 56-78.
- Stratejik Yönetim. (2021). “Kılavuz ve Rehberler”, *T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı – Kurumsal Stratejik Planlama ve Performans Programı Dairesi Başkanlığı*, Erişim Adresi: <http://www.sp.gov.tr/tr/html/18/Kilavuz+ve+Rehberler/>
- Suri, N. S., Martino, M., ve Ferrannini, A. (2021). “Voluntary Local Reviews As Drivers For SDG Localisation And Sustainable Human Development”, *Journal of Human Development and Capabilities*, 22(4), 725-736.
- Tuğaç, Ç. (2019). “Kentsel dirençlilik perspektifinden yerel yönetimlerin görevleri ve sorumlulukları”, *İdealkent*, 10(28), 984-1019.
- Yereli, A. B., ve Ünal, M. (2022). “Stratejik Yönetim Süreçlerinde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları: Bakanlıklar ve Büyükşehir Belediyeleri Üzerinden Bir Analiz”, *Ombudsman Akademik*, 8(16), 13-37.